

Paradoxon

(gör.) a. m. látszatos képtelenség v. hihetatlenség; a stoikus filozofusoknál oly mondások, melyek első tekintetre képtelenségeknek látszanak, kivált avatatlanok előtt, jobban meggondolva azonban igazaknak tetszenek.

A P. azzal vési az emlékezetbe az igazságot, hogy ily szokatlan formát ad neki s majdnem a képtelenséggel teszi határossá; benne mindig valami meglepetés van. Ilyen P.-ok p. Lassan járj tovább érsz. Ki sokat akar enni, keveset egyék. Kazinczy azon mondása, hogy a nyelvnek ha fejlődni akar, előbb mulania kell stb.

Szónokok, gondolkodók, költők gyakran használják a P.-t; de vannak, akik visszaélnek vele (paradoxomania). Különösen helyén van e P. a lendületes, továbbá a komikus előadásban. P. állításnak (rossz értelemben) mondják a tulságos merész vagy képtelen állításokat.

Rousseau szerint a P.-ok oly igazságok, melyek egy századdal előbb születnek meg, mint kellene.

PALLAS NAGYLEXIKON